

หญ้าดอกขาว

1. ชื่อสมุนไพร หญ้าดอกขาว (YA DOK KHOW)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vernonia cinerea* (Linn.) Less. ชื่อวงศ์ Compositae (Asteraceae)
3. ชื่ออื่น หญ้าสามวัน (เชียงใหม่), เสือสามขา (ตราด), ถั่วแระดิน ฝรั่งเศส (เลย), ก้านรูป ต้นก้านรูป (จันทบุรี), หนาดหนา (ชัยภูมิ), หญ้าละออง หญ้าดอกขาว หญ้าหมอน้อย หมอน้อย (กรุงเทพฯ), Little ironweed, Ash-coloured fleabane, Ash-coloured ironweed, Purple fleabane, Purple-flowered fleabane
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
หญ้าดอกขาว เป็นพืชล้มลุกขนาดเล็ก สูง 8-160 เซนติเมตร ลำต้นเป็นสัน มีขนนุ่ม ใบ เป็นใบเดี่ยว มีหลายรูปแบบ เช่น รูปไข่ รูปไข่กลับ รูปขอบขนาน ขอบใบค่อนข้างเรียบ เนื้อใบนุ่ม อุ่มน้ำ มีขนนุ่ม ทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อดอกแบบกระจุก ยาว 6-7 มิลลิเมตร ก้านดอกยาว 2-14 มิลลิเมตร ดอกย่อยมีกลีบดอกสีม่วงหรือสีชมพู ยาว 3.5-4 มิลลิเมตร โคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก ผล เป็นผลแห้ง ยาว 1.5-2 มิลลิเมตร มีขนสีขาวหนาแน่น
5. ส่วนที่ใช้ทำยา ทั้งต้น
6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา ทั้งต้นสย็น ลดไข้ แก้ไอ แก้ดีซ่าน แก้อริตตีดวงทวาร บำรุงกำลัง แก้ท้องร่วง แก้ปวดท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ ในบัญชียาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ ใช้หญ้าดอกขาวลดความอยากบุหรี่
การใช้หญ้าดอกขาว ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคหัวใจและโรคไต เนื่องจากยาหญ้าดอกขาวมีโพแทสเซียมสูงและอาจทำให้เกิดอาการปากแห้งคอแห้ง

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลจากการวิจัยทางคลินิกพบว่า หน้้าดอกขาวในรูปของยาขงและยาต้้มทำให้มีความรู้สึกไม่ชอบรสและกลิ่นของ บุษรี่มากกว่ากลุ่มควบคุม และทำให้อัตราการเลิกบุษรี่มีแนวโนม้ดีกว่ากลุ่มควบคุม

8. สารสำคัญ

ต้้นหน้้าดอกขาวมีองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ บีตา-อะไมรินแอซีเทต (β -amyrin acetate) เดลตา-อะไมริน แอซีเทต (δ -amyrin acetate) กรดเมทิลเฮปทาโคซาโนอิก (methylheptacosanoic acid) โพแทสเซียมคลอไรด์ (potassium chloride) โพแทสเซียมไนเตรต (potassium nitrate) และกรดซัคซินิก (succinic acid)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ในเขตร้อนและกึ่งร้อนของเอเชีย แอฟริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ในประเทศไทย พบทั่วทุกภาค ตามพื้นที่โล่ง ชายป่าโปร่ง ที่รกร้าง ป่าละเมาะ ป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ ตามพื้นที่โล่ง ชายป่าโปร่ง ที่รกร้าง ป่าละเมาะ ป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง
- ภาค ทั่วทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นเมืองทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการปักชำกิ่งหรือเพาะเมล็ด หน้้าดอกขาวเมื่อดอกแก่จะมีเมล็ดเล็ก ๆ เก็บดอกมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปโรยบนแปลงเพื่อขยายพันธุ์ต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่ต้องมีน้ำรด นิยมปลูกกันในเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการขุดเป็นแปลง ต้องขุดเป็นแปลงกว้าง 1 เมตร ยาวแล้วแต่ละพื้นที่ เว้นทางเดิน หรือร่องระบายน้ำกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักคลุกเคล้ากับดินบนแปลงปลูก
- วิธีการปลูก เมื่อเตรียมแปลงปลูกเรียบร้อยแล้ว นำเมล็ด หรือดอกแห้งของหน้้าดอกขาวมาโรยบาง ๆ บนแปลง และเกลี่ยดินกลบบาง ๆ แล้วใช้ฟางแห้งคลุมรดน้ำให้ชุ่มชื้นประมาณ 5 – 7 วัน หน้้าดอกขาวจะเริ่มงอกขึ้นมาเป็นต้นใหม่ต่อไป

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย เมื่อหน้้าดอกขาวเติบโตประมาณ 5 – 10 เซนติเมตร ทำการพรวนดิน และรดน้ำผสมปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0 ปริมาณ 1 ช้อนโต๊ะต่อน้ำ 20 ลิตร ประมาณเดือนละ 1 ครั้ง จนกว่าจะออกดอกจึงหยุดการให้ปุ๋ย
- การให้น้ำ หน้้าดอกขาวต้องการน้ำชุ่มชื้นอยู่เสมอ ในปลูกฤดูฝนปล่อยตามธรรมชาติ
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ยตลอดอายุพืช หรือประมาณ 1 – 2 ครั้ง

- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู หน้ำาดอกขาวระยะแรกจะมีแมลงกัดกินใบ ควรใช้สารชีวภาพ หรือสารสะเดาฉีดพ่น

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล เมื่อดอกหน้ำาดอกขาวบานเต็มที่แล้ว
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการตัดต้น หรือใช้เคียวเกี่ยวเหนือจากดินประมาณ 10 เซนติเมตร แล้วส่งแปรรูปต่อไป
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้หน้ำาดอกขาวมาแล้ว นำมาล้างน้ำให้สะอาดแล้วตัดเป็นท่อนสั้น ๆ แล้วตากแดด 4 – 5 วัน จนแห้ง แล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท จึงนำส่งจำหน่ายต่อไป
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้หน้ำาดอกขาวแห้ง บรรจุถุงพลาสติก เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือถ้าจะเก็บต้องใส่ถุงพลาสติกไม่ให้โดนน้ำเด็ดขาด ควรเก็บในท้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

หน้ำาดอกขาวทั้งต้นแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60-100 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข